

ELLEN MACARTHUR, BOEGBEELD CIRCULAIRE ECONOMIE

KRINGLOOP WORDT NORM

50.660 kilometer in je eentje over zee de wereld rond: het zet een mens aan het denken. In 2009 zet de Britse topzeilster Ellen MacArthur een punt achter haar professionele zeilcarrière om zich op een duurzaam gebruik van de aarde en haar hulpbronnen te gooien. De stichting die haar naam draagt, promoot wereldwijd de circulaire economie als de motor van een nieuw tijdperk van economische ontwikkeling.

BIO ELLEN MACARTHUR

°1976 (Derbyshire, Engeland)

'01: Tweede in de Vendée Globe, non-stop solozeilwedstrijd rond de wereld

'01: Krijgt de ISAF World Sailor of the Year Award en wordt benoemd tot Dame in de Orde van het Britse Rijk

'03: Richt de Ellen MacArthur Cancer Trust op

'05: Wereldrecord non-stop de wereld rond zeilen

'09: Zet een punt achter haar zeilcarrière

'10: Lanceert de Ellen MacArthur Foundation

VAN LINEAIR NAAR CIRCULAIR

Zeilen is van kindsbeen af haar sport en passie. In 2001 wordt Ellen MacArthur tweede in de Vendée Globe, een zware non-stop solowedstrijd rond de wereld. Vier jaar later schrijft ze geschiedenis door in 71 dagen, 14 uren, 18 minuten en 33 seconden zonder bevoorrading en helemaal alleen de wereldzeeën te trotseren. Een nieuw wereldrecord, toe te schrijven aan een boot, een persoonlijke conditie én een voorbereiding die uitblonken. "Maar nog (levens)belangrijker is het perfect uitbalanceren van alle voorraden, zoals voedsel, energie en brandstof of wisselstukken. Die moet je zoveel mogelijk hergebruiken zodat je nooit zonder valt, maar ook niet te veel gewicht meesleurt." Uitmunten door slimme recyclage en zorgvuldig bewaakt evenwicht.

Het is met de wereldeconomie niet anders, zegt MacArthur. De beschikbare grondstoffen zijn beperkt. Ondanks het feit dat we er almaar efficiënter mee omspringen en waar mogelijk recycleren, raken we op lange termijn door de voorraad heen. Met minder consumeren, minder rijden, minder 'doen' dus, komen we er volgens haar niet. Maar hoe dan wel? MacArthur ging in overleg met studenten, CEO's, academici en landbouwers. Ze analyseerde concepten zoals performantie-economie, cradle-to-cradle en industriële ecologie. Uiteindelijk vond ze in de circulaire economie het model met het grootste potentieel. De circulaire economie optimaliseert de grondstoffenstromen zodat materialen, componenten en producten binnen een productieve kringloop blijven en op elk moment de hoogst mogelijke toegevoegde waarde leveren.

DE OMSLAG IS INGEZET

“We mogen ons gedrag recent bijgestuurd hebben, we blijven wel met z'n allen uitputbare hulpbronnen verslinden en ecosystemen overhoop halen. Grote boosdoener is de wereldeconomie, en dan vooral de lineaire aard ervan: we halen van alles uit de grond, maken er vervolgens producten mee die uiteindelijk bij het afval belanden. Tijdens dat proces stoten we broeikasgassen uit en vervuilen we lucht, land en water. In onze drang naar grondstoffen dringen we almaar dieper door in de laatste wildernis. Hoe efficiënt we dat lineaire systeem ook maken, ontginning en verontreiniging krijg je er nooit helemaal uit.” Neem nu plastic verpakkingen. Globaal wordt slechts 14% ingezameld voor recycling, 32% belandt in de natuur. Als we zo doorgaan, zit er tegen 2050 meer plastic in onze oceanen dan vis. Dat schaadt niet alleen het milieu, maar zuigt ook waarde uit de economie. “Jaar na jaar verliest de mode-industrie 500 miljard dollar aan kleding die bij het afval belandt. Dat gaat aan een duizelingwekkend tempo: tegenwoordig gaat er gemiddeld elke seconde een vrachtwagenlading kleding op het stort of in de verbrandingsoven.”

Het kan en moet anders. De circulaire economie heeft een positieve impact op onze leefomgeving en maatschappij doordat ze inzet op afval- en vervuilingsvrij design, producten en materialen verduurzaamt en ecosystemen regenereert. De economische mogelijkheden zijn talrijk. “Door lineaire producten en systemen vaarwel te zeggen en volop in te zetten op hun circulaire varianten, ontstaat er een geweldig innovatiepotentieel dat nieuwe inkomstenbronnen en kostenbesparingen kan creëren.” Dankzij het groeiende publieke bewustzijn raakt het concept stilaan ingeburgerd. De omslag is ingezet. Wereldwijd maken industriële en beleidsmakers zich klaar om deze kans op nieuwe waardecreatie

“Het is aan de bedrijven en de overheid om de consument een aanbod te doen dat hij niet kan weigeren.”

te grijpen: ze is goed voor triljoenen dollars. “Maar om de grootteorde en de urgentie van de globale uitdagingen het hoofd te bieden, moet de circulaire economie dringend opschalen. We moeten een heel systeem omgooien en daarbij te werk gaan in voortdurend overleg met alle stakeholders: bedrijven, regeringen, financiële diensten, academici en individuen.”

MacArthur beklemtoont dat het kringloopmodel staat of valt met samenwerking tussen alle actoren. Het valt haar op dat overheden heel moeilijk afstand nemen van de ‘end of pipe’-benadering. Ze zetten vooral in op efficiëntiewinsten en afval- en energiebeheer. “Het is enorm moeilijk om hen stroomopwaarts te laten kijken en te doen focussen op bijvoorbeeld ecodesign of productie-effectiviteit in plaats van op efficiëntie alleen. Landen als Denemarken en China staan op specifieke domeinen zoals industriële symbiose, al een stuk verder dan veel andere landen.”

Consumenten die een circulair systeem aangeboden krijgen dat betere kwaliteit en service levert, meer keuzes biedt en waar mogelijk niet duurder is dan het bestaande systeem, springen zeker mee op de kar. “Toch mag je van de eindklant niet verwachten dat hij een grote inspanning levert om te veranderen. We hebben de consument te lang en te veel verplicht om “bij zichzelf te beginnen”, maar zonder de noodzakelijke randvoorwaarden voldoende uit te werken. Dat betekent geenszins dat hij ontsnapt aan zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid om bijvoorbeeld afval te sorteren. Maar het zijn de bedrijven en de overheid die het systeem moeten doen kloppen en een aanbod doen dat niemand kan weigeren.”

“HOE EFFICIËNT WE DE LINEAIRE WERELDECONOMIE OOK MAKEN, ONTGINNING EN VERVUILING ZULLEN WE ER NOOIT HELEMAAL UIT KRIJGEN”

ENORME ECONOMISCHE OPPORTUNITEITEN

Als Europa voluit de kringloopkaart trekt, kan de nakendetechnologische revolutie worden benut om tegen 2030 een nettowinst van 1,8 triljoen euro te genereren. Dat staat te lezen in 'Growth Within: A circular economy vision for a competitive Europe', een grootschalig rapport van de Ellen MacArthur Foundation, het McKinsey Center for Business and Environment en SUN (Stiftungsfonds für Umweltökonomie und Nachhaltigkeit) uit 2015. Dat is 0,9 triljoen meer dan wanneer het huidige, lineaire ontwikkelingspad wordt aangehouden. Het bbp zou tegen 2030 met 11% toenemen. Met het huidige elan is dat slechts 4%.

"De ommekeer zou bovendien gepaard gaan met betere maatschappelijke resultaten, zoals een toename van het jaarlijkse gezinsinkomen met 3.000 euro. De consumptie van basismaterialen zou tegen 2030 met 32% kunnen dalen. Dat wordt gemeten aan de hand van wagens en bouwmaterialen, bouwgrond, kunstmeststoffen, pesticiden, waterverbruik in de landbouw, brandstoffen en niet-hernieuwbare elektriciteit. Uit 65 geanalyseerde academische papers blijkt dat volgens bestaande studies een sterke, verankerde circulaire economie een positief effect heeft op de werkgelegenheid."

EEN VERSNELLING HOGER

De plasticindustrie laat nu al zien hoe de circulaire economie een hele industrietak omgooit. Kijk naar de bestendige inspanningen van essenscia, de multisectorale Belgische Federatie van de Chemische Industrie en Life Sciences. Het New Plastics Economy Global Commitment, dat de Ellen MacArthur Foundation en UN Environment in oktober 2018 samen lanceerden, bindt de strijd aan met plastic afval en vervuiling. Het initiatief verenigt wereldwijd meer dan vierhonderd bedrijven, regeringen, ngo's, universiteiten en andere organisaties. Ze scharen zich rond een visie die het probleem bij de wortel wil aanpakken. Zowel de bedrijfswereld, inbegrepen grote namen als Coca-Cola, Danone, Nestlé, Pepsico en Unilever, als regeringen zetten hun schouders onder een pakket ambitieuze doelstellingen tegen 2025. Jaarlijks zullen ze over de geboekte vooruitgang rapporteren. Het Global Commitment omvat ook 27 financiële instellingen die samen 4 triljoen aan middelen beheren.

"In juni 2019 lanceerde het 'Make Fashion Circular'-initiatief van de stichting de 'Jeans Redesign Guidelines', een set richtlijnen om toonaangevende modemerken en-fabrikanten ertoe aan te zetten design en productie van jeans te herzien. De richtlijnen bepalen minimumnormen voor duurzame kleding, niet-schadelijke materialen, recycleerbaarheid en traceerbaarheid. Ze bouwen voort op de al geleverde inspanningen om de jeansproductie te verbeteren, en hebben ertoe geleid dat zestien organisaties zich ertoe verbinden om tegen mei 2021 de eerste "geredesignede" jeansbroek

"De harde cijfers uit onze rapporten bewijzen de economische draagkracht van het circulaire businessmodel."

"HET VERBRUIK VAN PRIMAIRE MATERIALEN KAN TEGEN 2030 MET 32% DALEN"

ELLEN MACARTHUR FOUNDATION

De Ellen MacArthur Foundation werkt op drie domeinen:

- Op vlak van vorming en educatie probeert ze in samenwerking met universiteiten en instellingen voor hoger onderwijs de circulaire economie een plaats te geven in opleidingen en curricula. Ze stimuleert studenten om circular economy als thema voor hun eindwerk te kiezen;
- Op bedrijfsniveau stimuleert, sensibiliseert en informeert de stichting via verschillende kanalen. Enerzijds is er een groep van global partners en stichters die de circulaire economie in hun eigen organisatie op de agenda zetten en een intern draagvlak creëren. Anderzijds is er de zogeheten 'Circular Economy 100'-groep. Dat zijn captains of industry, lokale overheden, steden, innovatiepioniers ... die met elkaar in overleg gaan en in pragmatische, internationale workshops op zoek gaan naar oplossingen. Het is de verdienste van de Foundation om mensen die niet of nauwelijks met elkaar in contact komen, toch in gesprek te laten gaan. Een autobouwer en een textielproducent of verlichtingsspecialist wisselen bijvoorbeeld best practices of specifieke businessmodellen uit en vinden daarin inspiratie voor een nieuwe manier van werken;
- Ten slotte initieert de stichting ook fundamenteel onderzoek.

www.ellenmacarthurfoundation.org

op de markt te brengen.” De komende twee jaar zal Make Fashion Circular zich verder inzetten om dat kader te verbreden en er meer producten dan enkel jeanskleding in onder te brengen. Zo wil het de hele industrie bewegen tot een gezamenlijke ambitie.

KANSEN VERZILVEREN

Vandaag bepaalt vooral de businesscontext of een bedrijf al dan niet in het circulaire circuit stapt. De druk is bijvoorbeeld hoog als een bedrijf primaire grondstoffen aankoopt waarvan de bronnen uitgeput raken of de prijzen sterk stijgen. Maar eigenlijk is het voor elk productiebedrijf van levensbelang om zijn grondstoffenbevoorrading veilig te stellen. “Het economische argument is veruit het sterkste argument om bedrijven te overtuigen de stap te zetten naar een circulair businessmodel.” Het concurrentievoordeel speelt natuurlijk ook. Een bedrijf dat met minder energie en andere grondstoffen goedkoper kan produceren, kan makkelijker investeren in innovatie en daarmee zijn marktpositie verstevigen. “Sinds het begin van de 20ste eeuw werden grondstoffen dankzij de efficiëntere winning en de ontdekking van nieuwe voorraden almaar goedkoper. Maar deze eeuw slingert de pendel terug. Als bedrijf moet je ver vooruitkijken en goed beseffen dat er een koopkrachtige middenklasse

**“ZONDER
STRUCTUREEL
ECONOMISCH
WINSTMODEL
BEDRIEG JE
NIET ALLEEN
JE KLANTEN,
MAAR OOK
JEZELF ALS
ONDERNEMER”**

in de groeiemarkten opstaat, terwijl de natuurlijke grondstofvoorraden slinken. Waarom van je product niet een grondstofbron maken en eerder focussen op de verkoop van een service dan van een product? Op die manier kun je tegelijk aan klantenbinding doen.”

Anno 2020 laat de economische ruimte nog plaats voor bedrijven die zich vooral richten op efficiëntiewinsten en niet-circulair denken. “Het kringloopmodel biedt nochtans veel meer businessopportuniteiten. Het economisch systeem zal veel sneller omschakelen dan we denken. Tien jaar geleden was van circulaire economie nauwelijks sprake. Vandaag staat het hoog op de Europese agenda. Gerenommeerde multinationals slaan wereldwijd aan het experimenteren. Wie niet overtuigd is, zal met lede ogen moeten aanzien hoe concurrenten omschakelen en marktaandeel winnen. Hoe gerecycleerde grondstoffen of onderdelen goedkoper worden. En uiteindelijk zwichten als leveranciers of klanten de druk om in hun circulaire proces te stappen blijven opvoeren.” Het is nooit te vroeg, noch te laat. Veel bedrijven experimenteren eerst met één productielijn en rollen daarna verder uit. Zonder structureel economisch winstmodel bedrieg je evenwel niet alleen je klanten, maar ook jezelf. “Natuurlijk speelt ook marketing een rol. Maar dat lukt alleen als het model economisch zinvol is en bijdraagt tot de stabiliteit, slaagkansen en veerkracht van de onderneming.”

IN DE STEIGERS

Het circulaire businessmodel heeft economische draagkracht. Dat bewijzen de harde cijfers in de rapporten van de stichting. De accurate analyses zorgen ervoor dat steeds meer bedrijven overstag gaan. “België staat sterk vanwege zijn vooruitstrevende grondstoffenstroommanagement.” Ons land is wereldleider op het vlak van het recycleren en valoriseren van verpakking. Als kleine, open, maar dynamische economie moeten we korter op de bal spelen. Bovendien beschikken we over weinig tot geen primaire grondstoffen in de ondergrond. Alle maatschappelijke voorwaarden voor het succes van een circulair model staan in de steigers. Het momentum is er, het is aan de ondernemers om de kansen te verzilveren.

MacArthur ziet de toekomst rooskleurig in. “De circulaire economie biedt een enorme kans. Denk bijvoorbeeld aan de studerende jongeren van vandaag. Wat een prachtopportunititeit om mee te kunnen bouwen aan een circulaire toekomst, waar we materialen gebruiken in de plaats van ze op te gebruiken, waar we grondstoffen inzetten ten gunste van mens en milieu. We kennen de oplossing. Nu hebben we dadendrang nodig. Dadendrang van zij die de kracht en de macht hebben om een duurzame, draaiende langetermijneconomie uit te bouwen.” □

CIRCULAIRE ECONOMIE EN DE SDG's

Door kapitaal te mobiliseren voor investeringen en door de circulaire economie in hun bedrijfsstrategieën te verankeren, kunnen ondernemingen betekenisvol bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelen. Zo kunnen ze de prangendste prioriteiten uit de zeventien VN-ontwikkelingsdoelen, zoals klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en vervuiling helpen aanpakken.

“Door onze productie- en consumptiegewoonten bij te sturen, schept de circulaire economie een solide kader om SDG 12 te halen (verantwoorde consumptie en productie). Omwille van haar onvermijdelijke materiaal- en energie-intensiteit zou de zware industrie een logisch vertrekpunt kunnen zijn. De mogelijkheden liggen er voor het grijpen. Maar circulariteit kan ook van pas komen om ons voedselsysteem heruit te vinden. Regeneratieve voedselproductie en een betere voedingsstoffenkringloop hebben een positieve impact op biodiversiteit, een gezonde bodem en schoon water.” In het algemeen is de circulaire economie veelbelovend voor verschillende SDGs, waaronder doelstelling 7 (betaalbare en duurzame energie), 11 (duurzame steden en gemeenschappen), 13 (klimaatactie), 14 (leven in het water) en 15 (leven op het land).

Wat doelstelling 13 betreft, bracht een recent rapport van de Ellen MacArthur Foundation aan het licht dat een circulaire omslag voor vijf belangrijke materialen – met name cement, staal, plastic, aluminium en voedsel – ervoor zou kunnen zorgen dat we tegen 2050 9,3 miljard ton minder broeikasgas uitstoten. Dat is even veel als alle emissies uit transport samen.

“Het kringloopmodel moet economisch zinvol zijn en bijdragen tot de stabiliteit en veerkracht van de onderneming.”